

NITRAMEGYEI SZEMLE

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként.
Előfizetési ára egész évre 26 Ks, félévre 13 Ks
Külföldre 40-60 Ks. évenként.

Alapította: Dr. TÓTH JÁNOS.
1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISZY LAJOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nitra, Piarista-utca 22. szám, földszint.
Hivatalos órák: hétköznap reggeltől estig.

Negyvennyolcadik évfolyam

40. szám

Nitra, 1940. október 4.

STIFT JENŐ:

Földrészek vajúdása,

megy végbe szemünk előtt, nagy szülés ez, új világrend van kialakulóban és letűnik a régi rend főfentartója a negyvenmillió négyzetkilométer magáénak valló Anglia, hogy helyét, — melyet az utóbbi időkben már csak mindentéle cselegásokkal és trükkökkel tudott biztosítani, — átadja dinamikusabb életszemléletet hirdető és követő olyan népblokkoknak, amelyek az ő jóvoltából eddig csak hulladékokon éldegéltek és tengődtek. Ez a háború, amelyet balkézszel kikevert magának az ezeregy megoldási lehetőségek dús skáláiból, most Anglia világhatalmi helyzetének nyakára teszi a nagy leszámolás metszőkését. A háborús első év végén illő, hogy mérleget csináljunk és tiszta képet nyerjünk a nyereségről és veszteségről, mert hiszen ezek együtthatói alakítják ki annak az új világképnek kontúrjait, amely most szemünk láttára, a zuhanó bombák gyorsaságával, alakul ki a világtörténelem bombafüstös ködéből, hogy helyet kérjen a Nap alatt. De meg a burjánzó képtelenségeknek és suttogásoknak is végét szakítjuk ezzel, ha párhuzamot vonunk a realitások kézenfekvő tényei és a vágyálmok szülte fantazmagoriák között, amelyek az utóbbi időkben valóban minden lehetőség határán túl mozogtak és abajgatták a könnyenhivők kedélyét.

1918-as év szomorú mérlege röviden a következőkben lenne összefoglalható: A központi hatalmak katonai fölénye minden fronton nyilvánvaló volt, mert mindenütt idegen országok területén állott és nem akadt még egy szabályerősítő kivétel sem ezzel ellentétben, hogy bárhol is saját földjén kellett volna hadakoznia. A Vilmos-császári Németország a régi hadakozási módszerekkel és felkészültségével tanubizonyságot tett arról, hogy erejét kellőleg becsülte fel és állította sorompóba, mert hiszen, ha a sok nemzetiségre tagozódó Monarchiát is hozzászámítjuk, az akkoriban számottevő egész világ ellenében állották meg ilyen derekasan a sarat. Tessék gondolatban velem jönni! Németország és a Monarchia ellenében felsorakoztak: Anglia, Franciaország, Olaszország, Amerika, Kanada, Délafrika, Ausztrália, Oroszország, Japán, Belgium, Szerbia, Románia, Egyiptom és az egész szigetvilágbeli kolóniák. Ennek a felsorolni is hosszú ellen-ségnek minden eszköz igénybevételével

több, mint négy évre volt szüksége, hogy az armánytól a buzogányon és blokádon át az yperit és lewisit gázokig minden rontás igénybevételével féltérde kényserítse a régi Németországot; azt a Németországot, amely a mainál sokkal gyengébb kiképzésben részesítette és preparálta történelemcsináló fiatalságát, sokkal pazarlóbban osztotta be harapni-valóját, (— mire leesnek a falevelek, ott-hon lesztek —) sokkal gyengébb stratégiai és taktikai felkészültséggel várta a harc kimenetelét, mint a mai Németország. Ez a mai Németország villám-aszókkal végzett összes ellenfeleivel. Kirunától a leghíresebb vasbányától le egészen Irúnig tartja Európa arcvonalt, összes volt ellenfele most hadiiparának dolgozik, hadiraktárai zsúfolásig megtöltve, diplomáciája mindig a kellő időpontot választja ki paktumok megkötésére, újabb barátságok megerősítésére; hadiipara millió kilogrammos napi teljesítményre fokozta bombagyártását, lefőltözte magának Európa összes munkanélkülijét, hevenyében már új térképeket rajzol és élettereket jelöl ki, saját életszemléletéhez és közgazdaságához iga-

zitja a régi világ összes nemzetét és legújabbban egy kalap alá hozta a legnagyobb földrészek két ellensarkát is; Nyugateurópa és Keletáziát. És milyen ez a szövetség? A világbőség asztala alá dobott csontokon éldegélő kismizettek nagy kézszeritása ment ennél végbe. A legszorgalmasabb és legügyesebb népek nagy kézfogása ez, azoké a népeké, kik a letűnő világrend elnyomottjai voltak csak azért, mert életképességüknek és életrevalóságuknak ezerésgy tanujelét adták pusztá létezésükkel és termelésük versenyképességével. Az új keret, melyet még nem töltöttek ki teljesen minden földi javakból kirekesztett nép felvétele és együttműködésre alkalmas és a történelem, azt hiszem, rövidesen igazolni is fogja, az öntudatra ébredt népek nagy csatlakozását ehhez a kerethez.

Ezt tessék összehasonlítani és azután suttogni, ha szellemesebb időtöltésre nem telik! Ma már — szerintem — csak a vak nem látja, hogy a történelem kocsmájának nagy első legénye, Anglia haldoklik és csak a süket nem hallja, hogy milyen visitóan cseng a lélekharang gazdagéknál. Az Irás pedig így szól: „Mert bizony mondom nektek, hogy akik elsőek voltak, lesznek utolsók és a gőgösök megaláztatnak, a megalázottak pedig felmagasztaltatnak!”

A legrövidebb időn belül megkezdik a nitrai Malmok és Hántoló művek bérpalotájának építését.

Nitrai vállalkozók és iparosok kapták a munkát.

Ha a sétáló léptei a malom felé irányítja, akkor látja, hogy a malom és környéke milyen nagy átalakuláson ment keresztül. Az irodahelyiségeket lebontották, úgy hogy be lehet látni a malom óriási udvarába. Lassan megkezdődik a több millió koronára rúgó munka, mely annyi munkásnak, iparosnak kenyeret ad.

Azok a hullámok, melyeket a városi képviselőtestület határozata okozott, melynek értelmében a malom melletti sétakert olcsó áron a malom tulajdonába ment át, lassan elnyugosznak. Akkor összejártsást szagolt az üzletkötés mögött a nitrai közvélemény. Ma már azonban, mikor a munkanélküliség oly nagy, sokan belátják, hogy a város vezetősége bölcsen cselekedett akkor, mikor hozzájárult ahhoz, hogy a malom bérpalotát, tisztviselői lakosztályokat létesítsen a park helyén, mely amúgy sem örvendett nagy látogatottságnak és szerelmi légyottok színhelyévé alacsonyodott.

A nagy pénztelenség, a vállalkozó kedv megcsappanása idején kitörő örömmel kell fogadni minden megmozdulást, mely élénkebb vérkeringést hoz a városi élet dermedt ereibe.

Mint értesülünk, a malomi építkezés több millió koronát emészt fel. Nemcsak gyönyörű, a város külképét emelő épülethez jut hozzá a város, hanem a munkások, iparosok hosszú időre kenyérhez jutnak.

A bérpalotában tisztviselői lakások, irodák, gazdasági épületek és garázsok lesznek. A közelmúltban döntött a malom igazgatósága arról, hogy a munkát kinek ítéljék oda. Legnagyobb örömünkre a nagy, grandiózus munkát a nitrai *Tomashek*-cég kapta meg, kinek neve, impozáns épületeinek száma a legnagyobb garancia arra nézve, hogy az építendő malomi bérpalota méltóan fog sorakozni a város legszebb épületei mellé. Az építő cég garancia arra nézve, hogy csak nitrai iparosok és munkások fognak dolgozni az épületen. Mint értesülünk, az asztalos munkákat a nitrai jónevű és megbízhatóságáról közismert *Sumichrast*-cég kapta.

Hatóságilag engedélyezett ingatlanforgalmi iroda Nitra, Andráss út mb 4. Közvetít ingatlanok adásvételét Tulajdonos Pulcz Jenő.

Nitrianska ľudová banka
(Nitrai Népbank)

zálogkölcsönosztálya előnyös kölcsönöket folyósít arany, ezüst ékszerekre és drágakövekre a legkisebb összegektől a legnagyobb összegekig. A bankosztály vállal átutalásokat és külföldi kifizetéseket nagyon jutányosan és rendkívül gyors lebonyolítás mellett folyósít bekebelezésre, személyi hiteli kölcsönöket s.t.b.

Nitra multjából.

1858. A nitraiak lerombolták a Török Kaput.
 1871. Szeptember 26–27. én Nitrán volt a trnavai Szent Adalbert-egylet második közgyűlése.
 1876. Felépült a küsszemínárium.
 1880. Az új városházát felépítették. (Most van tehát a 60-ik évforduló! Ugyanakkor ledöntötték a piactéren a régi Szent Janka templom még meglévő tornyát.
 1887. Ferenc József császár és király meglátogatta Nitrát.
 1893. Bende Imre püspök június 20-án érkezett Nitrára. Másnap beiktatták püspöki méltóságába.
 1894. Jánár 28. án nyílt meg a Katolikus Kör.
 1890. A népszámlálás eredménye: 14 240 A házak száma 1178
 1895. A városi költségvetési jövedelem 129,680 forint, kiadás 172,179 forint.
 1876. Megindult a forgalom a v. bielici—tótmegyeri vonalszakaszon.
 1786. A főtéren eddig szolgált isteni tisztelet céljaira a Jakab-templom.
 1882. Felépül a városi színház.
 1883 és 1884. Felépül a Márton-hegyen a sátor-tábor 229,718 forint és 58 krajcár költségen. (Az építkezést 1883 július 20-án kezdték meg és 1884 április 20-án fejezték be.)
 1764. Gusztyinyi püspök felépíti a városi plebániát, mai állapotában 1886 óta van. (Roskóányi püspök restaurálta.)
 1892. A gázvilágítás megkezdődik.
 1739. Felépül az András-dombon az új szent Mihály templom. (Bezovics Mihály költségén.) A templomot 1894-ben építették újra.
 1782. Gróf Révay Antal nitrai püspök felépíti a katolikus népiskolát az Andrásdombon. 1892-ben újra építették.
 1886. Nitraváros egyesül Párucca községgel.
 1885. Megalakult a nitrai keresztény nőegylet. 1834-ben helyezték át Nitrára Chtelnicáról (Vittenc) a megyei kórházat.
 1871-ben épült fel a kórház területén a fertőző és elmebajos betegek I—II pavillonja. Az 1892-ben felépült új kórház szélessége 170 méter. A kórház anyakönyveit 1852 óta viszik.

Operett-előadás a Kultúrházban.

A szlovák néppárt kultúr szakosztálya vasárnap, október 6-án, este 8 órakor operett-előadást rendez a Kultúrházban. A műsor a következő számokból áll: Szlovák népdalok, előadja a női tanítóképző zenekara. Megnyitó beszéd: tartja Boleček Mihály nitrai plebános. Ezután következik az operett-előadás. A jegyek árai olyan csekélyek, hogy az előadásra mindenki részt vehet. A tiszta jövedelmet a piaristák templomának javítási munkálataira fordítják. Ezzel az előadással nyitják meg az őszi színi-évszót.

Műhelyáthelyezés. Tisztelettel értesítem a né. rendelőközöniséget, hogy szabóműhelyemet Nitra, Farská u. 24. sz. I. emelet alá helyeztem át. Mikor ezt a t. közönység tudomására hozom, egyben felhívom a főlgközönység figyelmét arra, hogy a női szbóságot is bevezettem. Minden törekvésem oda fog irányulni, hogy pontos munkával, szolid árkálal megnyerjem a t. közönység figyelmét és támogatását. Tisztelettel íj. Verták Ferenc.

Ha jó bort akar inni, akkor keresse fel a zabori Ivánka féle (Ruscsák) kimerést, ahol nagyszerűen elszórakozhatik. Komló-völgy.

Egy vasárnap délután Lédecen.

A vonat lassú döcögéssel halad. Kitekin-tünk az ablakon és szemünk álmos, lelket szomorító őszi hangulatképekkel találkozik. Az őszi kikerics már kidugta halványlila fejét a földből, csalhatatlanul hirdelve a beköszönő őszt. A mezőkön apró tehénkéek harapdálják a megfakult fűvet és helyenként füst száll az ég felé, melyet az őtálló, mezitlábos gyerekek gyújtottak, hogy a gyengén pislákoló tűz mellett melegessék gémberedett testüket.

Az utasok szorongó szívvel vizsgálják a pályatestet. Nagyon rossz híre van ennek az útvonalnak. Még a csehszlovák éra alatt építették, fejtellenül, a közeledő veszedelem hatása alatt. Értendő, hogy a munka magán viselte a felületes bélyegét. Csak nemrégiben történt, hogy az egész tehervonat leszakadt a magasban székelt sínparáról és lezuhant a mélységbe. A kár több millióra rúgott és nagyon sok szarvasmarha életével fizette meg az emberi felületeséget.

A mozdonyvezető nagyon elővigyázatos: lépésben vezeti a tűzparipát, vannak egyesek, akik le is szállnak és így követik a vonatot. Az állami gondoskodás hamar kezelés alá vette a nagybeteg vasutvonalat. Mindenféle vasbeton-oszlopzattal, pillérekkel igyekeznek megerősíteni a vasúti töltést. Közel ezer munkás dolgozik itt.

Az állomások: Darázs, Menyhe, Zsére, Ghy mes csinos, sok színben kérkedő épületek, előttük őszvirágoktól ékes kertek. Egyenlő épület mind, egy építész kezemunkája.

A kéklő messzeségben már látjuk Ghymes romokban heverő, a történelem nemes patináját magán viselő várát. Alattunk fekszik a falu, az uradalmi kastély az elhanyagolt, de tágas parkkal.

LÉDEC, utunk végcélja. Az állomáson egy lélek sem. Nekivágunk a hosszú útnak, mely a faluba vezet. A földéken csúnya, vészjósló hangú varjúk. Talán háromkilométeres utat tettünk meg, míg elértük az első házakat. Hangulatlan falu, melyből kiülte az érdeklődést a magáratlanság. A templom magas dombon áll, messze kiemelkedik, mintha mulatná, hogy minden jó felülről jön. Más községekben ilyenkor víg az élet. A falu uccáin hőmpölyög a nép, a fiatalok: leányok, fiúk vegyesen évődnek egymással. Figyelemmel és csodálkozással veszik körül az idegent, de Lédec üres, kihalt, mintha pestis szántott volna rajta végig.

A pályán néhány ember lézeng. A sport még nem tudott ehben a faluban nagyobb érdeklődést kiharcolni magának. Megkezdődik a mérkőzés: a város és falu első találkozója a zöld gyepen. Itt látjuk csak, hogy a falu népe még mennyire bizalmatlan a városival szemben. Sok idő kell még, míg a falu és város népe összelelkezik és takaróul a megértést, egymást-segítést fogja használni.

A mérkőzés ideje alatt megérkezik a falu új, de máris körü rajongott plebánosa: Zachar Rezső, kinek kíséretében van Pecho ig. tanító. Nekik köszönhető, hogy Lédecen megalakult a sportegyesület és hogy a falu — úgy, ahogy, — kilépett a teljes elszigetelődésből.

A falu egyik érdekessége, hogy jóllehet több korcsmája van, szeszes italt egyikben sem mérnek. Sem a lédecieknek, sem az idegeneknek.

A lédeci nép magabazárkózott, bizalmatlan másokkal szemben, még a szomszédjával is csak állig begombolkozva beszél. A multban többször érték ostorcsapások.

A falu inkább érdekes, mint szép. Hegyes-

völgyös talajon épült. A viselet megkapó, szép.

A mérkőzés után az egyik gazda házában jöttek össze a sportolók és kedélyes nótázás közben ülték el az időt.

Többen engedtek az igazgató tanító meghívásának és élvezték vendéglátását. Pecho ig. tanító rendkívül képzett, magasműveltségű ember, karmesteri okle. éllel. Lakása csupa izlés, magán viseli egy cizellált, kikristályosodott lélek ihletét. Áradozva beszél a tanító hivatásáról és arról, milyen nehézségbe került, hogy a falu gyökeret eressen a kultúra iránti érdeklődés Lédecen színielődásokat tartanak és van gyermek énekkar is.

Az utak csendesek, kihaltak. Tapogatózva megyünk az állomás felé. Még az a sokszor megénekel és beszámolókból elmaradhatatlan kutyaugatás sem hallatszik. Az egykedvűség meleg ágyában pihen a falu. Lesz úgy, ahogy lesz! Vajjon kit terhel azért a felelősség, hogy ez a derék nép elvesztette életkedvét és hogy bizalmatlan még a saját testvérelével szemben is?

Lédec! Állj fel, sorakozz fel papod mögé és bátran nézz a jövő elé...

Kertünk...

Sokszor megénekel, verőfényes őszi nap. Talán az utolsó, nyáriasan meleg. Visszavonhatatlanul az utolsó.

Ülök padomon a szilvasban. Időviszontagságaitól rozoga, patinás pad. Épp ezért kedvelem...

Polyognak a hamvas, kövér szilvák. Hasadozva, mézédeseen a sárga belükkel. Még mindig legelhetünk itt valamin: fűgéken, barackokon, almákon, körtéken. Később már leszedve, elrakva minden... csak dércsipe kökény és csipkebogyó marad.

Munkáslányok énekszó mellett, buzgó üntözik a krizantémekeket, hortenziákat. A kertészlegény nagyot csip az egyik acélos, barna karon. A lány visít... hozzásimul. — Szeretem a bágyadt őszi levegőben. Csupa életöröm, epekedés a fiatal arcokon.

Elhaladok a vetemények mentén. Zöld színek egybeolvadó, változataival szép sorjában, kel, káposzta, kalarabé, paprika és sok egyéb... Sápadtan válik ki a tök, hófehéren a kairól, méregvörösen, pukkadozva a paradicsom.

A kúszóbabnak száraz, repedező a tüvelye. Peregnék ki a szemek ujjaim között. A vénülő zöldborsó még utolsó tálalásra vár. Bontom a lencsét. Bértek a lapos, fényes szemek. — Megyek a hívegató virágok felé. Szegfűk színvariációs sokasága. Lángoló szilviák. Dáhlia erdő, lila violák tönött sorai, fejedelmi gladioluszok, pazar őszirózsák... a sűrű virágai.

Ármenet nélkül száll le a nyirkos est. Már odamerészkedhetem az alvó méheshez. Körülötte „Márialevelek” buja pázsítja. Szakítok néhányat imakönyvembe...

Fürdőkabinunk árván, elhagyatottan a kert végében, a folyó parján. Búsan pihen benne néhány dressz, iszapos cipő, evezők, bambusz halászbötkök. A Nitra vize zavaros, morózus. Nem invitáló. Csak kacsák uszkálnak benne.

Lassan a ház felé tartok. Kísér a fioxok, petuniák átható esti illata.

Drága, áldott őszi nap! készreérlett gyümölcsseiddel, megkimélt, életbentartott virágaidal, hátaltat lábadozókkal, aggokkal, vikken-dezőkkel, az egész sütkérező, napodon újra-éledő, felviduló emberiséggel...

Özv. Czoborné.

Vasárnapi levél

Nitraiak, akik nem ismerik — Nitrát!

Onnan tudom, hogy nem volt nitrai, mert nagyon illedelmesen köszöntött és állított meg. Látszott az arcán a tájékozatlanság zavara, mikor megkérdezte:

— Kérem szépen, szíveskedjék megmondani, hogy merre van ez és ez az ucca?

Most meg az én arcomra szökött a zavar pirja. Bevallom őszintén, hogy a legnagyobb készséggel igazítottam volna útbá az előzékeny és ildomos idegent, de a fejemben hirtelen összezavarodott minden. Uccanevek futkostak, kergetődtek az agy tekervényei között, de nem tudtam sehogysem rájönni arra, hogy hol fekszik az ilyen elnevezésű ucca. Mint a fuldokló a mentő szalmaszál után, úgy kaptam én is utána egyik, mellettem elrobogó ismerősömnek:

— Mondja csak, merre van ez és ez az ucca?

Gondolkozott egy kicsit, aztán zavartsága artikulálatlan mekegésben jutott kifejezésre.

— Ne... ne... nem... tudom...

Kiszakította magát körünkől és köszönés nélkül elrobogott.

Az idegen kutatva emelte fel reám szemét, aztán félénken megkérdezte:

— Őa nem nitrai?

— Dehogy nem kérem, de igaz lelkemre mondom, nem tudom, hol van ez az ucca. Talán a sarki rendőr megmondja.

A rendőr hibátlanul állt őrhelyén. Illem-tudóan megemelte kezét, köszöntött, de felvilágosítást ő sem tudott adni, hisz minden más várost jobban ismer, mint Nitrát.

Az idegent sorsára bízom, magam pedig bűvár módjára leszálltam gondolataim mélyére.

Risnyovszky Endre.

Mit mesél a zabori must?

Már őszbe fordult a vén idő kereke, óvatosan jár a puskás és szökik előre a vad. A szarvas már riad az erdőben és károgyva szállnak fel a varjak a barna szántás fölött. Az emberek arcát pirosra festi az őszi szél, mely már haragosan száguld végig a letarolt határon — nem himbálhatja kedves játékos pajtását, a vetést.

Az ősz sötét fátyla lebeg a világ fölött, de napos időben ott úszik a levegőben a csipkefátyol is, a vén asszonyok nyara.

Fakul a nyár, mint egy sápadt, beteg asszony. Elsíratja virágait.

Fenn, a hegyoldalon, ahol annyiszor jártam a boldog nyári napverőn, megérett a szőlő és pultonyokba hull az érett gerezd.

Vidám legények — szívtelen hóhérok — tapossák a szőlőfürtöket. Szinte hallom, amint fölsírnak a présben a bogyók. A prés oldalán, mint nyílt sebből a vér, ömlik a jószagú, piros must.

Előkerül a komo csösz is és a gazda kocint vele. Csettint a nyelvvel: nem csinger lesz ebből, hanem tüzes zabori bor.

Must, gyermekkori emlékeim legkedvesebbje, mikor először szürcsöttek és előmlöttél fakó ereimbe, — must, ifjúságom jókedvre derítője, aki szám fanyar ízét annyiszor megizesítetted, — must az érett élet szimbóluma te (mert a bogyónak egy egész nyár heve kell, hogy megérjen, így az életnek is) — must, te az örök művészet jelképe, mely a késő őszben csak akkor édes, ha már megérett és gazdagon tartalmaz örök derűvel, bölcsességgel és örömmel!

Köszöntelek! Elmúlt napokról beszélsz nekem. Régi, eltűnt napokra emlékezem, telve bájjal, mikor titokban értél és csupa ígéret voltál, ígérete a nyárnak.

Suhanj ereimbe újra, áraszd derűdet! Engedd, hogy tudjak hinni az emberekben és légy vigasztalom.

Újok magamban és némán szürcsööm az új idők nedvét, amit az ősz hozott. A nyár, ez a legnagyobb művész, elének rakta legdrágább ajándékát és szót: igyál!

Az élet mindig ugyanaz a valóság: nem kell, csak belenézned hogy láss. Őledbe hull minden szépség, megnyílik a csodaajtó és te beléphetsz. Tarka álmok és mesék világa a tied. Megrakhatsz a zsebeidet arany díóval, minden jóval, amit kívánsz, nehéz is lesz a sok teher.

Körüöltem pipás gerencséri parasztnak és mustot isznak. Mintha valami régi meséből keltek volna életre.

Csönd van. Mintha mondanák: nincs egyebünk, csak a pipa és a must. Meg a magunkba vetett hitünk. Ez a három megmaradt és el nem viheti fölünk senkisé.

Régi szüretken is ők meséltek nekem. Még emlékszem a szőke várkisasszonyra, aki aranyos hintón ment szüretelni és fölvette a legszebb, arannyal hímzett ruháját... Aranyos

mustot sajtoltak neki. Amikor férjhez ment, ebből a mustból ivott a vendégkoszorú. Volt hegyen-völgyön lakodalom. De azért szüretelni a messze világ végéről is mindig hazajött urával a várkisasszony.

A gerencsériek fejében most is bizonyára mesék kóvályognak, mert tudnak ám ők valamennyien mesélni.

Must, aki megoldod a mesélők nyelvét, te vagy a legédesebb valóság.

Életünk legédesebb mustja pedig a mese.

Adjatok...

Rohamlépésekkel közeledik a szegény népe: a könyörtelen és zord tél. A meleg hiánya tapasztalható sajnos leginkább a vagyonos osztálynál, mely jóformán méltóságon alulinak tartja még mindig, hogy a nép nyomorát észrevegye és ilyen csekélységgel felalkozzék. Ezek a „kőszívű ember fia”. Tegnap, szent Mihály napján a barátok templomában egy 8—9 éves fiú mezitláb, térdig érő nyári vászon nadrágban és csak ingben végigálta a hideg kövön az isteni tisztelget, mely 1 és fél órát tartott. A szívem összefacsarodott s alig vártam a szt. beszéd végét, melynek tárgyát a szegénység és könyörtelenség képezte. Elgondoltam, mily lelki kínokat állhat ki az a szülő, aki a gyermekét vasárnap, amikor mindenki ünneplőt ölt, mezitláb küldi a templomba 10 fokos meleg mellett. Fölálltam s kalapomba 20 koronát téve, e szavakkal fordultam a publikum felé: „Látjátok ezt a fiút, hideg van, vasárnap van és ez a gyermek mezitláb, vékony nyári nadrágban eljött a templomba imádkozni, hogy a jó Isten segítse meg szüleit és testvéreit. Ez fényes bizonyíték, hogy szülei nagy szükségben lehetnek. Magamhoz hívtam a fiúcskát s kikérdeztem. Krémáriknak hívják, atyja napszámos, 7 en vannak testvérek. Adjunk össze néhány koronát, hogy nyomorukon legalább gyorsan és némileg enyhítsünk. Tillinger N. nyug. városi tisztviselő szintén 20 koronával hozzájárult s hulltak az öt koronások a kalapomba. Az összegyűjtött pénzt egy tormalosi jó becsületes polgár (útkaparó) vette át, az uccán megolvasta: 102 korona gyűlt össze.

Ti gazdagok és könyörtelenek! — tisztelet a kivételnek — tudjátok, hogy a mennyei kaput, ezt a legerősebb maginot vonalat Szent Mihály őrszi és csak azt ereszti be, akit Ő arra méltónak talál. Ott nem használ sem frakk, sem protekció, sem elegáns megjelenés, bunda vagy hermelin palást, királyi korona. Ide csak az juthat be, aki mögött a jótékony érdemek egész özöne bizonyítja a jó szívet, a jó lelket. Szt. Mihály volt az, aki még az erkölcsükben megingott angyalokat is letaszította a pokol fenekére. Még nincs késő, puhuljatok meg s adjatok abból, amit Isten adott. B. C.

Áthelyezett járási főnökök. Kabát Béla nitrai járási főnököt Hlohovecra (Galgóc) helyezték át járási főnöknek. Helyébe Benovský János nagyszombati járási főnök került. Kutlik András galgóczi járási főnököt Trnavára helyezték át.

Helyreigazítás. Két hét előtti számunkban részletesen foglalkoztunk a csermányi templom felszentelési ünnepélyével, kiemelve azok neveit, akik az adakozásból kivették részüket. A templom bővítéséhez szükséges telket nem özv. Palko Ernőné, hanem özv. Nagy Palko Mária adományozta. A tett nagysága dicséri a nemesszívű adakozót.

Ház Nitrán, a Podzámska u. 49. szám alatt szabad kézből eladó.

Akik fenyegetésekből tőkét kovácsolnak.

Vannak emberek, akik kihasználva össze költetéseiket, személyi ismeretségüket, esetleg egyéni tekintélyüket, nem rettennek vissza a fenyegetésektől sem, ha anyagi előnyeikről van szó. Észreveszik, hogy te nem tőlük, hanem más üzletestől, trafikostól, tejcsarnok-tulajdonostól, fűszerestől vásárolsz, attól, akihez sok évi ismeretség, barátság, megszokottság köt. Elmennék hozzád és elsősorban is lehordják azokat, akiktől te vásárolsz, akiket támogatsz, rossz hazafiaknak, államelleneseknek bélyegzik őket, majd kiemelik saját személyüket és azon előnyöket, melyeket akkor élvezhetsz, ha őket támogatsz. Előhúzódnak rokonságukkal, a veje — mondjuk — miniszteri személyi titkár, ha szükséged van valamire, akkor ő mindent elintéz neked. Ha nem szíveled meg „jóakarátú” tanácsát, akkor előhúzza a fenyegetés eszközeit.

Tudjuk, hogy tilos a magas összeköttetésekkel való handabandázás. A hatóságoknak a legteljesebb szigorot kellene alkalmazniuk azok ellen, akik így akarnak tőkét kovácsolni maguknak és másokat teljesen elűtnék a mindennapi kenyértől.

Szerkesztői üzenetek.

H. S. Nagyfaú. Hozzám intézett soraidból a Te szempontodból talán érthető, de irrodokolatlan neheztelés csendül ki. Többek között azt írod, „hogy a szerkesztőnek joga van a kéziratot javítani, viszont az írónak joga van — elhallgatni”. Az, aki az írás, a toll szerelmese, nem tud végkép elhallgatni. Hallgatása csak addig tart, míg haragja el nem szállt. A címet és az egyik passzust éppen az változtatta meg, illetve hagyta ki, akire kedves levedben hivatkozol. Nem szabad elfelejtened, hogy minden újságnak más és más az előfizető tábora és más az újságolvasó közönség izlése. Lapunknak tradíciója, meghatározott szelleme és iránya van. Nem tudom megérteni, hogy mi szükség van arra, hogy Te, aki elismerten a nitrai író és újságíró-gárda legjobbjai vagy, ismétellen clyan témához nyúlsz, olyan témát feszegetsz, mely sem tekintélyedhez, sem személyedhez nem méltó. Nézz körül: a természet ezernyi csillogó drágaköve, színe kelletti magát, szedd művészi ecsetedre őket és fessd meg azt a képet, melyet Tőled a közönség joggal elvár. Tehát semmi neheztelés. Fel a fejjel és nyújtsunk békejobbot egymásnak.

SPORT

A nitravidéki csapatok bajnokságában újra teljes fordulót játszottak vasárnap. A forduló mérkőzéseiről az alábbi jelentéseket kaptuk:

Jóbarátok—Lédecí S. C. 4:0 (2:0). Játsozták Lédecen Liska bíró vezetése mellett.

Királyi SC—Vicsápapáti Törekvés 1:1 (0:1). Játsozták Vicsápapáti Deszeth bíró vezetésevel.

Zobor SC — Egerszegi Egyetértés 4:3 (1:2). Játsozták Egerszegen Varga bíraskodása mellett.

A vasárnapi forduló után a nitravidéki bajnokság állása a következő:

1. Jóbarátok	3	2	1	0	10:3	5
2. Királyi SC	3	1	2	0	9:3	4
3. Zobor SC	3	1	2	0	7:6	4
4. Törekvés	2	1	1	0	8:1	3
5. Testvériség	3	0	1	2	7:10	1
6. Egyetértés	3	0	1	2	8:15	1
7. Lédecí SC	2	0	0	2	0:11	0

Hirdessünk a Szemlében!

Látogatás

Bártfay Gyula műtermében.

Valahányszor szobrokat nézünk, mindannyiszor áhítat fog el, de ez az áhítat dermedt és hideg. Michelangelo Mozese, vagy Thoiwaldsen alkotásainak nézése alatt percek telnek el, míg mozdulni tudunk a benyomás súlya alatt, annyira lenyűgöz minket nagyságuk, erejük és hideg morumentáitásuk.

Más az érzésünk, ha valamely festmény ejt hatalmába. A színek, a levegő, a mozgás feloldja a mi belső mozdulatlanságunkat és ujjongó csodálat lángol fel bennünk. Ime, itt van, amit mi is látunk, ami mellett gyakran elhaladunk és alig vesszük észre, hogy mennyi szín, napsugár, élet létezik körülöttünk, csak meg kell látnunk szépséget és életet kereső szemmel.

Bámulatos, hogy Bártfay Gyula szobrász munkái szemlélésében nem az előbbi érzés fog el minket, amit a mozdulatlanság jéggé dermedt bennünk, hanem a közvetlenség meleg érzése és nem a nagyság fölényes túlereje szól hozzánk, hanem a művész, látja a falut kicsiny életekkel, érzéseket rögzít, nagy szenvedéseket, apró örömeiket, békéltető megnyugvásokat, imádja Krisztust, Isten szenvedő Fiát, tiszteli Madonnát, a szűzet, a tisztát. Küzdelmes életét, saját érzelmeit és szenvedéseit tárja elénk lágyan sejtetően és felismerjük bennük magát a mestert.

Műtermében járunk gipsz, márvány, fa, terrakotta szobrok közt. Mindenütt ott a virág, mely a munkákat lágygá teszi, szinte bocsánatkérőleg, hogy mindezt az élet produkálja.

Bártfay mester vezet minket. „Kálnai menyecske” a falusi szépségnek és bájnak meg személyesítője, „Szent János fej” a szent askétizmus, „Anyai csók” féltő szeretet, „Álom” az álomban való nyugalmas egyesülés, „Gotikus Madonna” lebegő, légies báj, „Ima” az áhítat relíeffje, „Salome és Jochanan feje” az elállatiasodott szenvedély relíeffje, „Női torzó” az érett szépség, Krisztus és Madonna fejek fából a legsodálatosabb alkotásai Bártfay mesternek.

Sok kész munkája van még ezenfelül, szépek és teljesen elegendők egy kollektív kiállítás anyagának.

Bártfay Gyula nitrai születésű, itt élt köztünk hosszú évekig, amíg megvolt a lehetősége, hogy Párisba kerüljön oly mesterek kezébe, kik kivették belőle őstehetségét és megadták neki a megfelelő irányítást. Bourdelle, a híres párisi szobrász volt mestere, de tagahtatlanul az első perctől kezdve a nagy Rodin hatása alá került.

Már láttuk Bártfay önálló kiállításait 1919-ben Nitrán, ez volt az első, aztán Bratislavában 1922-ben, ezenfelül Mahria Ostrauban és még más nagyobb városban is.

Bártfay éveken át volt az Umelecká Beseda tagja és kiállításain állandóan szerepelt. „Vázeci menyecske” c szobrát az állam vette meg a muzeum számára, egyik bronzban készült Krisztusfeje pedig jelenleg is a moszkvai követség tulajdona.

Jóleső tudat, hogy nekünk Nitrán ilyen művészeink vannak, szerényen és halkán dolgoznak a legszebb alkotásokon.

Örömmel értesülünk arról, hogy Tibor nevű fia, kit a város nemrég megbízott a Tiso téren levő Szűz Mária szobor restaurálásával, nagy sikerrel tette le a felvételi vizsgát a Kézművészeti Akadémián. Öszinte jókívánságaink kísérik mű észí elindulásában. K. E.

Nyílt-tér. *)

Tisztelettel értesítem a t. közönséget, hogy férjemért, Komjáti Gézáért semminemű anyagi felelősséget nem vállalok és a neki nyújtott eszeleges hitelt nem fizetem ki.

Komjáti Gézáné.

*) E közleményben közlöttekért semminemű felelősséget nem vállalunk. Szerk.

Siremlék avatás. E héten Mezőkővesd város temetője megható és bensőséges ünnepegy színhelye volt. Ugyanis akkor szentelték és áldották meg városunk szülöttje: Szmidá Viktor, bogácsi plébános, szentszéki tanácsos siremlékét. A virágdíszben pompázó és égő mécsesekkel ékesített sir előtt az egyházi szertartást P. Katona Sándor, Jézustársasági atya végezte. Megható ima után, gyönyörű beszédben részletezte az elhunyt érdemeit, életrajzát. A nyitrai piaristák gymnásiumában kezdte tanulmányait, mint kitűnő diák. Azután az egeri egyházmegyébe lépett, hol teológiai és egyházi tanulmányait végezte. Ezután az egeri jogakadémia tanára lett. Később, mint 7 nyelvet tökéletesen beszélő tanár Londonba ment, hol gr. Károlyi Alajos nagykövet fiainak tanulmányi felügyelője lett. Később mint Heves és Borsod megyei lelképásztor az egeri egyházmegyei irodalmi társaság és a budapesti Szent István-akadémia tagja értékes irodalmi munkósdést fejtett ki.

Végül megemlékezett hármás diadalünnepeiről: a 25 éves ezüst, az 50 éves arany- és 60 éves gyémántmiséiről, melyeket az Úristennek szentelt életében bemutatott a Mindenhatónak. — A szép siremléket az elhunytnak egyetlen élő nővére, özv. Erdeős Ákosné, szül. Szmidá Antónia emeltette elhunyt bátyja sirja fölé.

Eladó ház

Cintorská ul. 12. sz. a. komfortos, adómentes, családi ház szabad kézből eladó. Levelek Mányi Gyula bír. ellenőr címére, Bratislava, Okresný súd küldendők. 2—2

A gőzmalom melletti kioszk eladó.

Információk Forgách Józsefnél, Hlinka ucca 64.

Vennék egy jókarban levő gyerekkocsit és lábzsákot. Cím a kiadóba.

Elektro és rádiószükségletelt

fedezze a nitrai előnyösen ismert

CHATERNUCH-cégnél,

ahol minden e szakmába vágó dolgot olcsón szerezhet be. Rádiók szakszerű javítása olcsón és lelkiismeretesen. Rádió és villanyszükségleteire kérjen díjmentes árajánlatot.

NITRA, Hlinkova ul. 41. sz.

Nedves falak szárazzá tétele teljesen egyéni, eredeti módon. Minden más, eddigi módszert és eljárást felemlül. Keresse fel tehát bizalommal a jóhírű Spatyna István céget, Váralja-u. 35.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felelős szerkesztő és lapkiadó:

Risnyovszky János.

Kéziratokat nem adunk vissza!

Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája

(ezelőtt „Corvin”)

Nitra, Piaristák-ül. 22.